

ЯКІСТЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ІНДИКАТОР УСПІХУ НАЦІОНАЛЬНИХ РЕФОРМ ТА ВІДНОВЛЕННЯ: НАЦІОНАЛЬНИЙ, РЕГІОНАЛЬНИЙ (ОБЛАСТІ УКРАЇНИ) РІВНІ

Володимир Луговий,
Національний експерт з реформування вищої освіти
Програми ЄС Еразмус+
(у дослідницькій співпраці
з О. Слюсаренко і Ж. Талановою)

8 листопада 2022 р.

НАПН України

Erasmus+

Категорія якості в Болонському процесі: 1999

The Bologna Declaration of 19 June 1999

Ключові слова візії ЕНЕА (ЕАНЕ):

- **compatibility and comparability**
(internal dimension of the Bologna process)
- **competitiveness & attraction (attractiveness)**
(external dimension of the Bologna process)

Просування якості в ЕНЕА (ЕАНЕ):

- **quality assurance** *(у контексті двох вимірів)*

Категорія якості в Болонському процесі: три декади (2001-2020 рр. і до 2030 р.)

Наступні десять міністерських комюніке
(2001, 2003, 2005, 2007, 2009, 2010, 2012, 2015, 2018 і 2020)

Підтримано основні виміри Болонського процесу (ЕНЕА):

- **compatibility and comparability**

(internal dimension of the Bologna process)

- **competitiveness & attractiveness**

(external dimension of the Bologna process)

Просування якості в ЕНЕА (ЕАНЕ):

- **quality assurance** *(у контексті двох вимірів)*

Категорія якості у зовнішньому вимірі Болонського процесу (підсумки огляду комюніке 2001-2020 рр.) (1)

1. На протигагу категорії якості та її забезпечення для внутрішнього виміру Болонського процесу (compatibility & comparability ENEA) категорія якості для зовнішнього виміру (competitiveness & attractiveness ENEA) не набула системного розвитку, інструменти її забезпечення і оцінювання в цьому разі чітко не ідентифіковані.

2. Усупереч провідній світовій університетській практиці в жодному комюніке не зазначаються необхідними рейтингові системи для розвитку конкурентоспроможної якості, натомість Болонський процес сфокусований виключно на акредитаційних процедурах з їх відомими обмеженими можливостями.

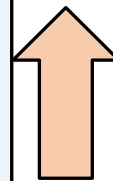
Категорія якості у зовнішньому вимірі Болонського процесу (підсумки огляду комюніке 2001-2020 рр.) (2)

3. Водночас з огляду комюніке можна зрозуміти, що якість вищої освіти у зовнішньому вимірі (competitiveness & attractiveness EHEA) насамперед пов'язується із:

- розвитком підготовки на складних «докторських і постдокторських рівнях»;
- зв'язком підготовки на всіх рівнях вищої освіти з «дослідженнями та інноваціями»;
- створенням «сильних» університетів;
- наданням допомоги у створенні таких університетів державою і суспільством.

Два рівня і два призначення «якості» (теоретичне і практичне підґрунтя категорії якості)

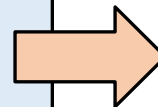
Максимально досконала якість
(найвища якість)

Для розвитку,
творення майбутнього
(*competitiveness &
attractiveness*)

& / VS

Мінімально достатня якість
(порогова, базова якість)

Для визнання,
використання у сучасній
практиці
(*compatibility and
comparability*)

Ієрархія
механізмів
оцінювання
якості вищої
освіти:
світова
практика

Вдосконалення якості

Забезпечення якості

Рейтинг (Шанхайський, Таймс, К'ю Ес)
Оцінка – індивідуальна (унікальна), групова, сильно диференційована

Елітна (лідерська) асоціація (ААУ)
Оцінка – групова, сильно диференційована

Рамка досконалості (РДД, РДВ, РОЗ)
Оцінка – групова, диференційована

Класифікація (Карнегі)
Оцінка – групова, диференційована

Масова асоціація (ЕАУ)
Оцінка – групова, слабо диференційована

Акредитація (інституційна, програмна)
Оцінка – групова, недиференційована (уніфікована)

Стратегії–1,–2 розвитку вищої освіти, базовані на акредитації і рейтингуванні

Добір рейтингу: чому саме ARWU/GRAS (Шанхайський рейтинг)?

ARWU (GRAS) – об’єктивний і найбільш місійно відповідний

Times – на третину суб’єктивний

QS – на половину суб’єктивний

ЗАТВЕРДЖЕНО
розпорядженням Кабінету Міністрів України
від 14 березня 2018 р. № 154-р

ПЕРЕЛІК

**світових рейтингів університетів для визначення особливої
категорії іноземців та осіб без громадянства, які претендують
на працевлаштування в Україні**

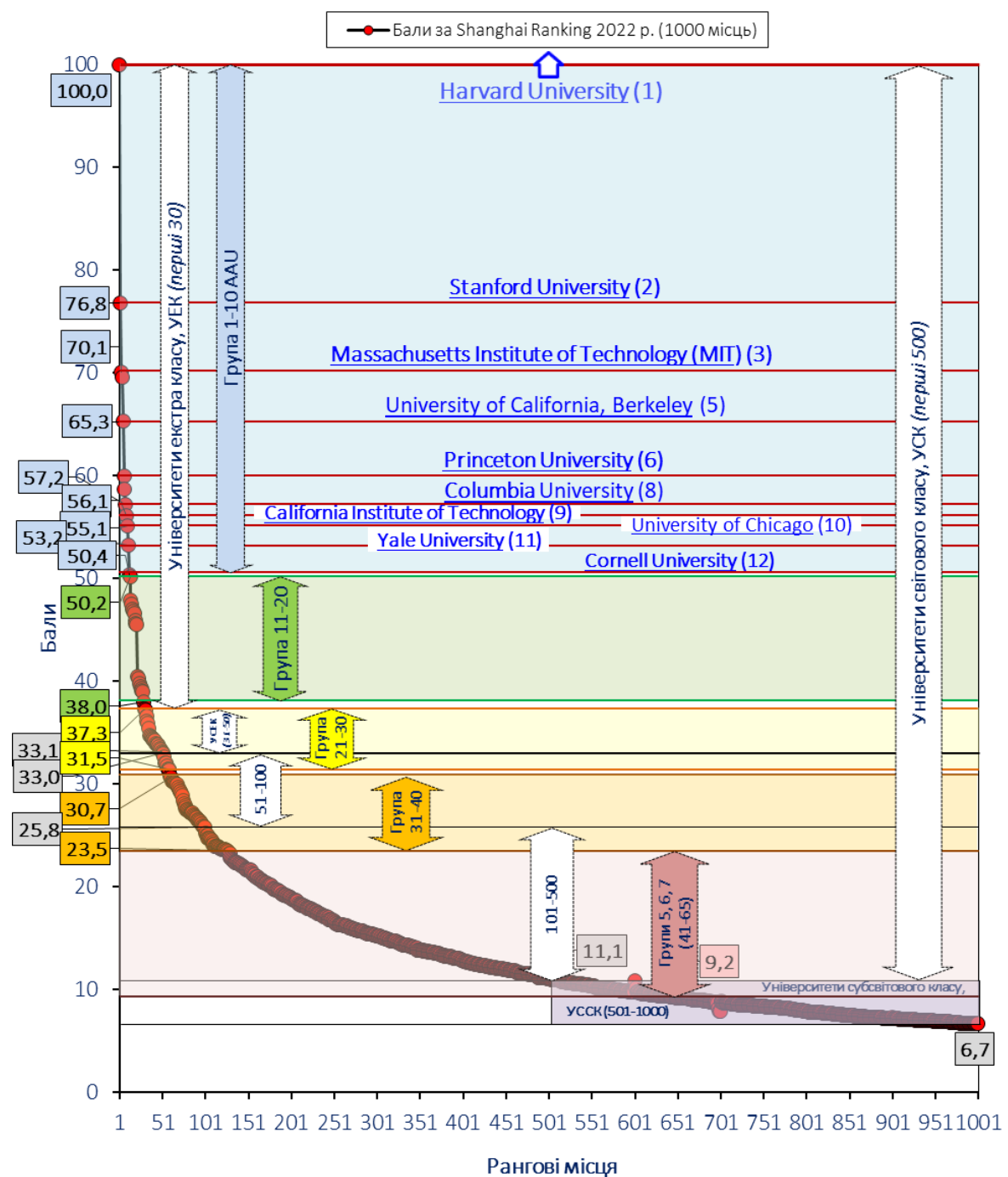
Академічний рейтинг університетів світу (“Шанхайський”) - Academic Ranking of World Universities (ARWU)

Рейтинг університетів світу за версією “Таймс” - Times Higher Education World University Rankings

Рейтинг університетів світу “К’ю Ес” - QS (Quacquarelli Symonds Ltd) World University Rankings

Приклад використання ARWU для оцінювання якості діяльності 65 ЗВО Асоціації американських університетів (зокрема, для визначення їх рейтингового статусу як УЕК (1-30 місця, УСЕК (31-50 місця), УСК (1-500 місця) і УССК (501-1000))

(Дані 2022 р.)

Застосування Шанхайського рейтингу для оцінювання успішності діяльності ЗВО Асоціації американських університетів (AAU) у 2004 і 2022 рр.

Таблиця 1. Рейтингові позиції за групами 65 ЗВО Association of American Universities у 2004 і 2022 рр. за Shanghai Ranking

№	Групи закладів	Середнє місце	Середнє місце	Абсолютна зміна	Відносна зміна	Діапазон місць	Діапазон місць
		2004	2022	2022-2004	2022/2004	2004	2022
1.	1-10	6,7	6,7	0	1,0	1-12	1-12
2.	11-20	24,5	21,1	-3,4	0,9	13-56	13-29
3.	21-30	35,3	43,7	8,4	1,2	18-57,5	30-57,5
4.	31-40	63,8	93,5	29,8	1,5	38-86,5	61-125,5
5.	41-50	82,8	130,5	47,7	1,6	42-126,5	125,5-175,5
6.	51-60	149,3	223,0	73,8	1,5	52-251,5	175,5-350,5
7.	61-65	201,5	410,5	209,0	2,0	126,5-251,5	350,5-650,5
8.	1-65	71,2	111,3	40,1	1,6	1-251,5	1-650,5

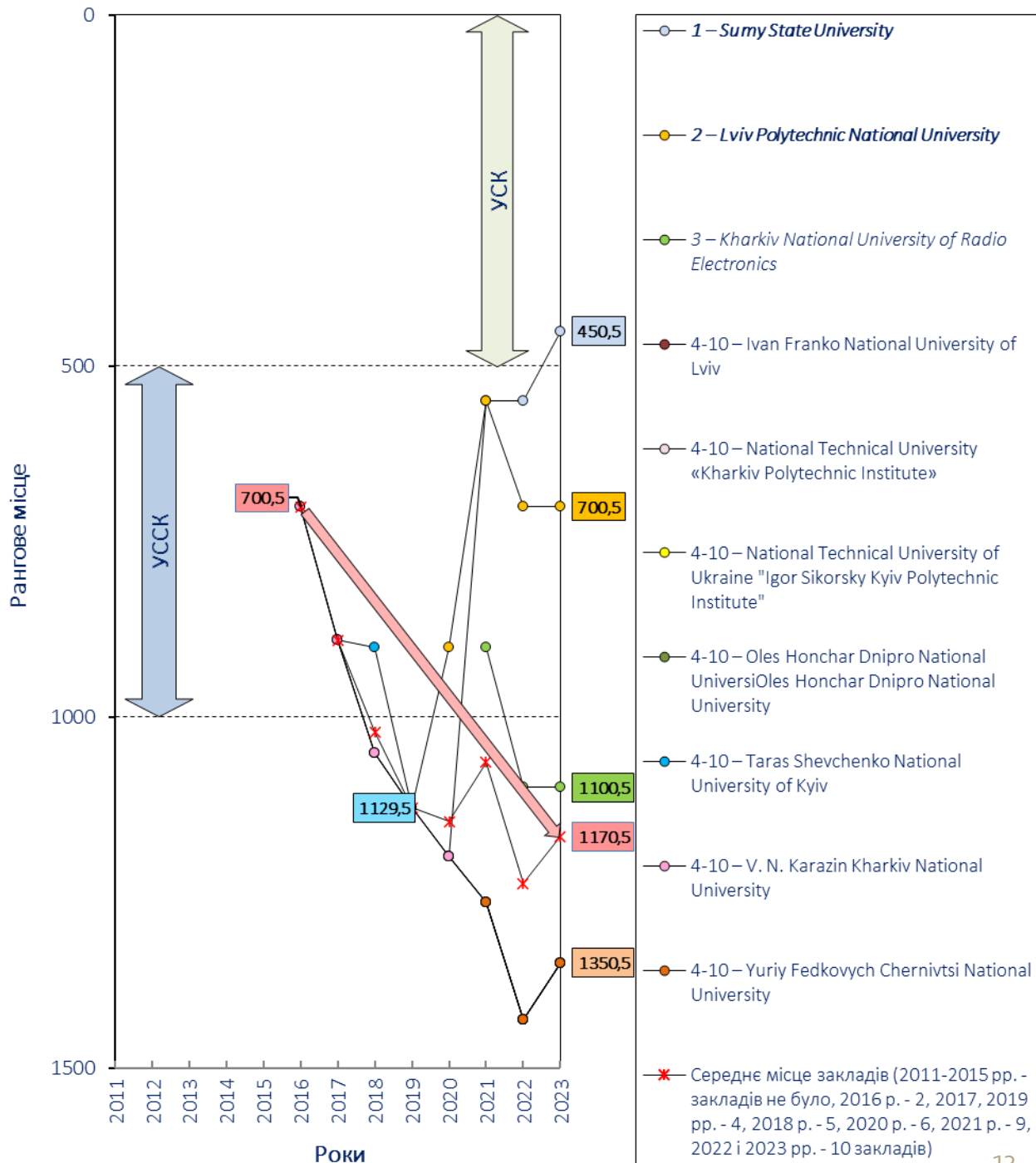
Застосування Шанхайського рейтингу для оцінювання якості діяльності українських ЗВО

Ні загальна (ARWU), ні галузева (GRAS) версії Шанхайського рейтингу не бачать українських університетів взагалі.

Україна відсутня серед 64 країн/територій загальної версії і 96 країн/територій галузевої версії за 54 академічними предметами Шанхайського рейтингу 2022 р.

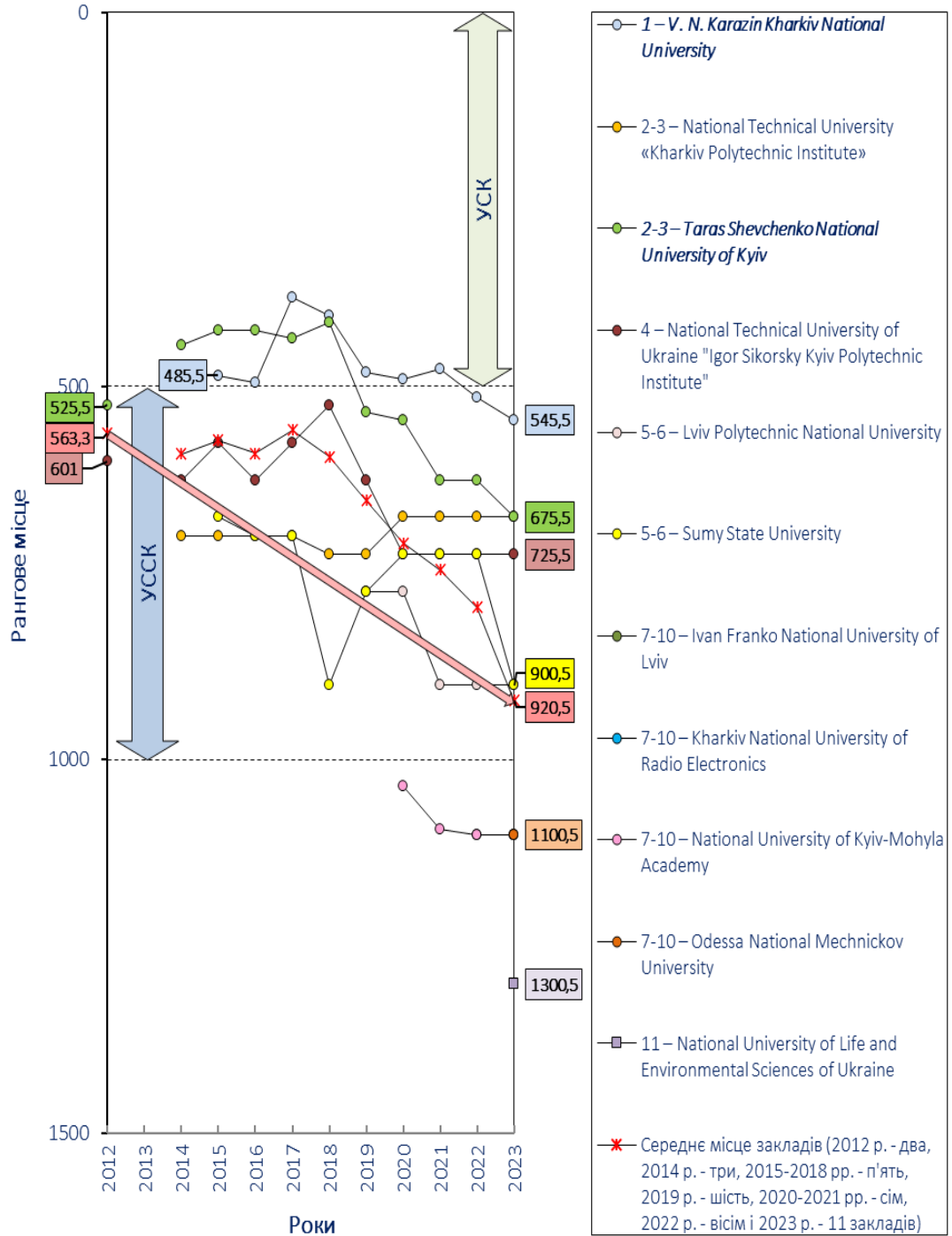
Застосування рейтингу Таймс для оцінювання якості діяльності українських ЗВО

(2016-2023 pp.)

Застосування рейтингу К'ю Ес для оцінювання якості діяльності українських ЗВО

(2012-2022 рр.)

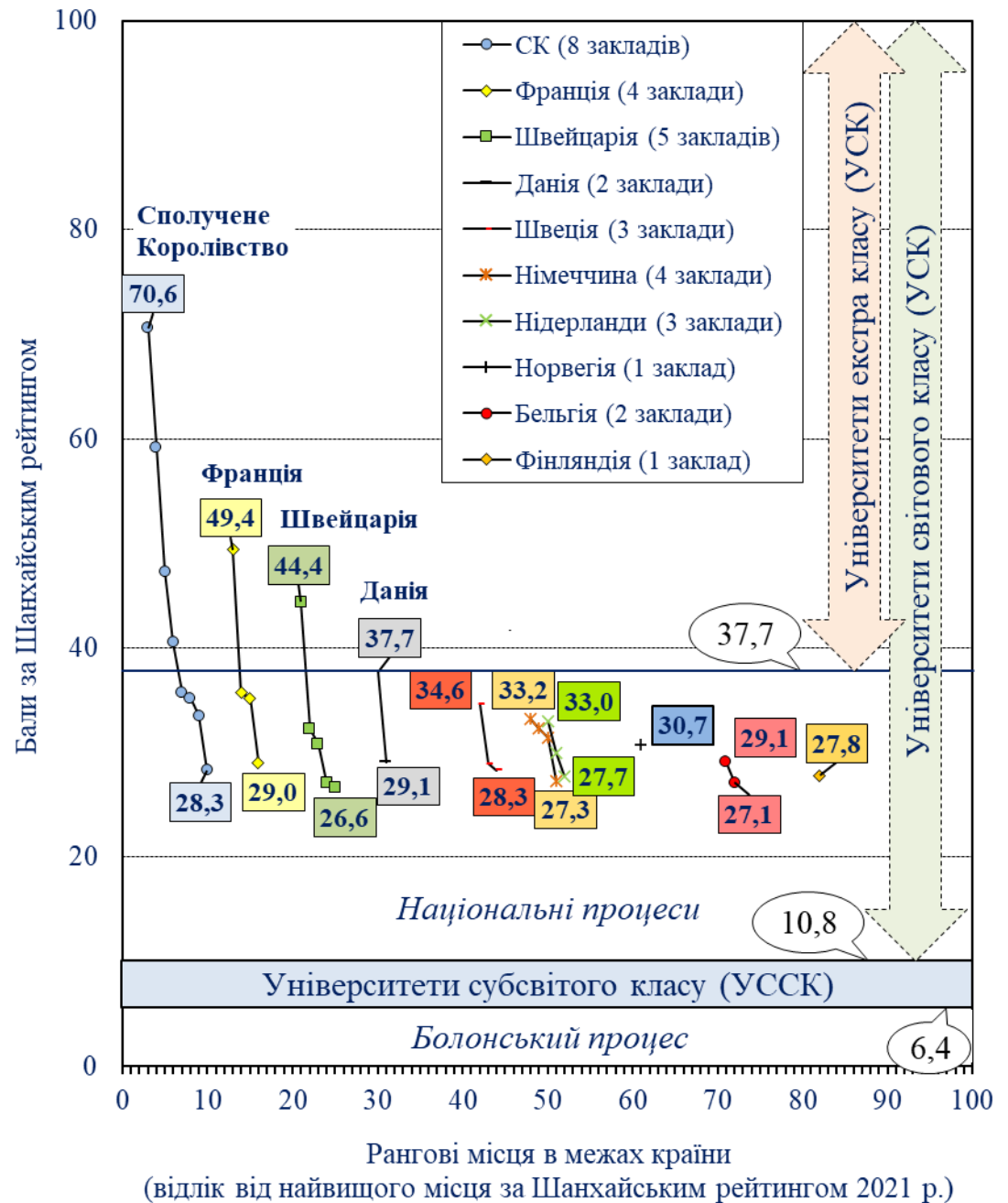
Проблема ідентифікації першого університету в Україні

1. USA – *Harvard University*
2. UK – *University of Cambridge*
3. France – *Paris-Saclay University*
4. Switzerland – *ETH Zurich*
5. Canada – *University of Toronto*
6. Japan – *The University of Tokyo*
7. China – *Tsinghua University*
8. Australia – *The University of Melbourne*

...

Ukraine – ??? Виходить СДУ, як станом на 2022 р.

Розвиток
лідерських
(конкуренто-
спроможних і
привабливих)
університетів
Європи
на основі
національних
стратегій поза
Болонським
процесом
(дані за 2021 р.)

Чому не європейський U-Multirank та українські рейтинги?

U-Multirank і всі українські рейтинги (Топ-200 Україна, Консолідований тощо) мають тією чи іншою мірою серйозні проблеми з об'єктивністю, валідністю, вірогідністю, надійністю, зрозумілістю, прозорістю, критеріально-індикаторною базою, логічністю результатів щодо оцінювання топової якості.

Відтак не користуються фаховою довірою і не застосовуються для прийняття управлінських рішень.

Критичний аналіз цих рейтингів можна знайти за посиланнями:

Університети і лідерство, 2020, № 2. <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2020-10-2-35-69>

Механізми оцінювання якості вищої освіти в умовах євроінтеграції: монографія. https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2021/03/Ocinka_yakosti_VO_v_umovah_evrointegrac_Monogr_IVO-2020-220p_avtors-kolektiv.pdf

Національний рейтинг закладів вищої освіти і Стратегія-2 розвитку вищої освіти в Україні

Створення Національного рейтингу ЗВО необхідне для оцінювання топової якості вітчизняної вищої освіти, профіль якої нині невідомий.

Це дасть підстави для формування Стратегії-2 з розвитку в Україні вищої освіти найвищої досконалості, зокрема створення університетів світового класу з числа провідних закладів за прикладом інших країн-членів Європейського простору вищої освіти.

Засади створення Національного рейтингу ЗВО (1)

1. В основу має бути покладена методологія Шанхайського рейтингу, що зокрема передбачає:

- об'єктивність (відсутність суб'єктивних критеріїв/індикаторів, використання баз даних третіх сторін);

- валідність (здатність оцінювати топову якість відповідно до ключових місійних складових топових університетів – освіта, дослідження, інновація/творчість;

- зрозумілість (гранична мінімізація кількості необхідних і достатніх критеріїв та індикаторів).

Засади створення Національного рейтингу ЗВО (2)

2. Має бути унормований законом.

3. Адміністрування рейтингу доцільно покласти на незалежний державний орган – Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти з відповідним фінансуванням, сумірним з видатками на акредитацію.

4. Науково-методичний супровід (консультування) рейтингу можуть забезпечувати НАПН України, її Інститут вищої освіти.

5. Для розроблення й узгодження критеріально-індикаторної бази рейтингу важливо долучити Спільку ректорів закладів вищої освіти України та регіональні ради ректорів.

6. Результати рейтингування мають щорічно затверджуватися МОН України для офіційного використання в практичній діяльності.

Створення елітної Асоціації українських університетів (АУУ), оптимізація мережі ЗВО

1. Для формування ефективної політики розвитку конкурентоспроможних і привабливих університетів-лідерів в Україні доцільно утворити елітну Асоціацію українських університетів на кшталт Асоціації американських університетів (AAU).
2. До складу доцільно включити ЗВО, які за результатами рейтингів Shanghai, Times, QS посіли місця у групі топ-1000. На сьогодні це 6 ЗВО рейтингів Times і QS: один сумський, один львівський, два київських і два харківських.
3. Цим закладам має надаватися потужна цільова державна і суспільна підтримка у їх розвитку.
4. Мережа інших ЗВО України має бути оптимізована шляхом укрупнення закладів, насамперед через об'єднання.

Реалізація Плану відновлення України

1. Створення в Україні глобально конкурентоспроможних університетів-лідерів дасть змогу здійснити ефективне повоєнне відновлення України на високоінтелектуальній, високотехнологічній і високомотивованій основі.

2. Адже саме такі засади визначають успіх у переможній боротьбі українського народу проти воєнної агресії Російської Федерації.

Дякую за увагу!
Запитання?